

Delavsko samoupravljanje, kakor ga kažejo zapisniki

Tovarna cementa 'Partizan' v Kaštel Sučurcu

Pred seboj imamo samo tri zapisnike sej delavskega sveta, z dne 28. decembra 1955, 3. in 18. februarja leta 1956. Težko je verjeti, da je ves januar potekel brez seje, zato menimo, da manjka en zapisnik. Na dnevnem redu sej so bile naslednje važnejše točke:

- izpolnitev letnega plana (dvakrat);
- investicijska gradnja v letu 1956;
- zamenjava določenih vrst strojev;
- vprašanje prevzema menze;
- volitev komisije za kadre in komisije za delovno organizacijo.

Samo trije zapisniki in kratko vremensko razdobje, ki ga obsegajo, ne zadostujejo, da bi bolj točno pregledali delo delavskega sveta v celoti, niti da bi napravili sklepe o splošni dejavnosti tega najvišjega organa podjetja. Toda so nekatera značilna vprašanja, ki niso zanemarljiva samo za delavski svet, o katerem govorimo.

Črtanje iz članstva delavskega sveta

Iz zapisnika: »Delavec N. N., ki dela na vertikalnih ploščah, je prišel z naročilom, za katerega sem ugotovil, da je nepravilno. Poslal sem ga, naj popravi naročilo, toda ni se več vrnil, pač pa je dejal, da je dal naročilo tistemu delavcu, za katerega bi bil baže moral sprejeti cement. Stvar sem prijavil in ugotovili smo, da tega delavca sploh ni. Ko smo preiskali račune, smo ugotovili, da je naročilo ponaredil, v svojih izjavah pa je v vrsti vprašanj prišel v protislovje. Ta primer je popolnoma dokazan in predlagam, da se delavec N. N. izključi iz delavskega sveta in odpusti z dela.«

Delavski svet je sklenil, da se »delavec N. N. izbrisuje iz članstva delavskega sveta, po ugotovitvi krivde pa se odpusti tudi z dela.«

Naša pripomba

Kar zadeva vsebino, je stvar jasna. Delavec N. N., ki je član delavskega sveta, je ponaredil naročilo, verjetno zato, da bi si prilastil določeno količino cementa. Zato so ga izključili iz delavskega sveta. Reagiranj delavskega sveta je bilo naravno, energično in hitro. Toda črtanja iz članstva delavskega sveta niso izvedli tako, kakor je treba. Čeprav nimamo podrobnih predpisov s tega področja, vendar je jasno, da kadar gre za izvoljenega člana delavskega sveta, za predstavnika, ki so ga izvolili delavci, ni delavski svet nikjer pooblaščen, da sam, brez zakonito izvedenega postopka, sodi v takih primerih. Daleč smo od tega, da bi branili koga, ki je storil kaznivo dejanje in to celo proti splošnočloveškemu premoženju. Vprašanje je načelno: ali je delavec dejansko storil neko kaznivo dejanje ali ne. Delavski svet

tega ne more niti raziskati niti ugotoviti. Za to ni pooblaščen. Se zdaleč ni dovolj, če kakšen član delavskega sveta, manjšina ali večina ali celo vsi člani delavskega sveta trdi, da je nekdo od članov organa upravljanja izvršil kaznivo dejanje. Edini organ, ki to lahko stori, je pristojno sodišče. Če gre za disciplinsko krivdo, tedaj je za to pristojen disciplinski organ.

Tu je tudi napaka, ki jo je napravil delavski svet. Moral bi tega delavca samo suspendirati, dokler redno ali disciplinsko sodišče ne izreče pravomočne odločbe, ne pa da delavski svet sam prevzame vlogo sodišča. Sicer ni popolne sigurnosti položaja člana delavskega sveta. Temeljnj zakon o upravljanju gospodarskih podjetij pravi: »Delavski svet, kakor tudi njegovi posamezni člani, so lahko odpovedani tudi pred koncem razdobja, za katero so izvoljeni.« Nikjer pa zakon ne določa, da delavski svet lahko sam odstrani kakšne svoje člane. Toda iz smisla predpisov izhaja (in to bo vsekakor treba v prihodnje urediti s predpisi), da v primeru kaznivga dejanja (določenih težjih disciplinskih prestopkov) tudi delavski svet lahko črta iz svojega članstva tiste, ki so storili taka dejanja. Toda šele potem, ko je pristojni organ ugotovil njihovo krivdo. Povsem zadostuje in je tudi edino zakonito, da delavski svet svojega člana suspendira do pravomočne rešitve vprašanja.

Strokovno usposabljanje kadrov

Iz zapisnika: »... Tudi jaz bi želel poudariti, da odnos do strojev ni dober in da ne skrbimo zadostj za njihovo vzdrževanje, mazanje itd.«

»Glede na to da smo pri nas pustili v obrat dosti novih naprav, menim, da je potrebno ustanoviti nekak majhen tečaj za usposabljanje delavcev, ki delajo na teh napravah in prvič strežejo tem strojem.«

»Strinjam se, da je treba nekaj storiti glede varovanja strojev, toda ne v obliki tečaja, temveč da se pri konkretnih zapazanjih vodij skliče kratek sestanek na mestu in da se delavci seznanijo s konkretno stvarjo. Predavanje ali tečaj bi bilo težko izvesti in bi dosegli uspehe bolj pozno.«

»To stvar si zamišljam tako, da pripravimo za delavce kratek seminar, na katerem bi jih seznanili s podrobnostmi glede upravljanja strojev.«

»Predlagam, da se to vprašanje pošlje upravnemu odboru in proučevanje in da izda končno odločbo.«

»Menim, da bi bilo najbolje, če bi pri vseh strojih postavili pismena navodila, kako je treba z njimi ravnati.«

Po diskusiji je delavski svet sklenil, da bo dal upravnemu odboru nalogo, naj prouči vprašanje varovanja in ravnanja s stroji in naj izda konkretne sklepe za reševanje teh problemov.

Naša pripomba

Iz zapisnikov ni vidno, kakšne sklepe je izdal upravni odbor podjetja. Toda iz zelo koristne diskusije na seji delavskega sveta izhajajo trije različni predlogi, ki imajo isti rezultat: tečaj, konkretno opozorjanje delavcev in pismena navodila na strojih. Delavski svet vsekakor najbolje ve, kako se lahko doseže najbolj smotrna rešitev usposabljanja kadrov. Toda kaže, da je bilo treba sprejeti vse tri načine. Tečaj daje bolj trajne rezultate, neposredna intervencija ali konkretno opozorilo najhitreje, toda tudi nekoliko površne rezultate, pismena navodila pa sigurnost in stalnost. Strokovno dvigovanje kadrov ni naloga, ki jo je mogoče takoj rešiti. To je dolgotrajen proces, ki zahteva vztrajnost in dolgotrajno delo. Zahteva pa tudi stalno iskanje novih metod. Škoda, da je delavski svet pojmoval to kot trenutni problem (kot je to možno ugotoviti iz zapisnika). Razen tega pa delavski svet ne bi smel nikjer izpustiti iz rok strokovno usposabljanje kadrov. Zelo je smotno, da delavski svet noče neposredno sprejeti sklepov brez zadostnih priprav, toda upravnemu odboru je bilo treba dati nalogo, da vprašanje prouči in da na prihodnji seji delavskega sveta poda predloge, ne pa da sam v svojem delokrogu reši to vprašanje.

Na eni prihodnjih sej je delavski svet resda izbral dve komisiji: za delovno organizacijo in za kadre. Komisija za delovno organizacijo se ukvarja s normami, s številom potrebne delovne sile, z normativom potroška materiala, nadurnim delom itd. Komisija za kadre pripravlja kadre, jih usposablja, razmešča in štipendira. Morda je delavski svet razpravljal o vprašanju usposabljanja kadrov v tem smislu, da je ustanovil posebno komisijo z nalogo, da prouči vprašanje in predloži ukrepe, kar bi vsekakor bilo zelo koristno. Vnaprej pripominjamo: kako se ta komisija lahko ukvarja z razmestitvijo kadrov? To je pravica direktorja in upravnega odbora, seveda v okviru direktiv delavskega sveta. Prenehati to pravico na komisijo, pomeni odvzeti tem organom eno zelo važnih kompetenc, kar pravzaprav tudi ni za-

Del tovarne cementa »Partizan«

konito. Če bi se komisija ukvarjala samo z načeli razmeščanja, ne pa z razvrstitvijo posameznih delavcev in uslužbencev, tedaj je to popolnoma v redu.

Kakor je vidno iz zapisnika, je delo delavskega sveta zelo

raznovrstno in živo in kaže, da so dosegli glavno nalogo: upravljanje podjetja. Toda premalo je zapisnikov in premalo točk dnevnega reda, da bi lahko brez zadržkov rekli, kako izvršujejo naloge upravljanja.

Nikola Balog

Proizvodnja pohištva

Po osvoboditvi sta bila v Bosni in Hercegovini usposobljena dva večja centra za proizvodnjo pohištva (»Alija Alijagić« v Sarajevu in »Džina« v Foči) in vrsta večjih ali manjših delavnic, ki v večini primerov razpolagajo z dobrimi in novimi stroji za obdelavo lesa. Proizvodnja (industrijska) je značala v letu 1955 6.150 sobnih garnitur in razen tega še 23.000 predmetov raznega drugega pohištva.

Razen proizvodnje pohištva moramo omeniti tudi proizvodnjo montažnih hiš. V Zavidovičih je bila leta 1950 zgrajena edina taka tovarna, ki ima kapaciteto proizvodnje 120.000 kvadratnih metrov gradbene površine hiš. Tovarna je lani proizvedla komaj 30.000 kvadratnih metrov — zaradi slabe kvalitete, majhne izbire tipov in visokih cen, kar vse le komaj vzbuja interes kupcev.

Pred vojno pravzaprav v tej republiki niti ni bilo proizvodnje lesne galanterije. Te artikle je tu pa tam izdelovala domača obrt. Po vojni je bilo v tej smeri storjeno precej. Ta proizvodnja je v letu 1955 dosegla vrednost 380 milijonov dinarjev.

Kar zadeva kvaliteto, estetsko stran proizvodnje, sodobnost in ceno pohištva, ne moremo biti zadovoljni.

Kakovost pohištva in montažnih hiš

Kakovost pohištva se je zlasti v zadnjih dveh letih pomembno popravila. Se vedno pa ostaja dejstvo, da les za pohištvo pogosto ni dovolj suh ali pa ga pozneje posušijo v neprimerna skladišča, zaradi česar se pri uporabi kviri. Pomankljivost pohištva je premalo kvalitativno okovje, medtem ko je obdelava površine (furniranje, poliranje in barvanje) zadovoljiva.

V estetskem pogledu je pohištvo zastarelo. Se danes proizvajajo predvsem zelo stare modele. Majhna je izbira tipov in ne uporabljajo ustreznih sodobnih materialov. V tem pogledu proizvodnja zaostaja zlasti za slovensko proizvodnjo.

Cene proizvodnje so relativno visoke — enake so ali celo višje od cen v drugih republikah. To je posledica neracionalne uporabe materiala in nizke delovne proizvodnosti.

Splošno velja, da v pohištvo vdelujejo preveč lesa, zlasti jelovega, ne uporabljajo pa bogate izbire raznih drugih vrst lesa.

V proizvodnji hiš je bil podoben položaj. V prvih letih so bile montažne hiše prav grde, gradbeno pohištvo, kar se le da primitivno, montaža pa je trajala po več mesecev. Proizvajali so en sam tip.

Lani so dosegli določen napredek. Sedaj izdelujejo razne tipe hiš — od lahkih in povsem montažnih weekend hiš do polmontažnih stanovanjskih poslopij. Izdelujejo stavbe s tovarniško izdelanimi površinami (brez malte), uporabljajo razne materiale — zlasti za obloge. Se vedno je potrebno, da se cene montažnih hiš pomembno znižajo.

Videti je, da je cena problematična posebno pri lesni galanteriji. Zaradi ugodnih izvoznih koeficientov se je proizvodnja razvila v »šarino«, tako da jo opravljajo tudi v improviziranih delavnicah, s stroji, ki ne ustrezajo namenu, in z veliko porabo delovne sile in materiala. Zmanjšalo se je zanimanje za domače tržiče, za katero ne kažejo prave pozornosti.

Nekatere možnosti

Bilo bi normalno, če bi se proizvodnja pohištva s časom poveča-